

Subbus

L E C Q H F

РІДКІСНІСТЬ, СОЧУСТЬ, ГУДУСТЬ БІЛІСТЬСТЬ.

Տարեկան գին կանվելի Դպւուց 100 :

Այս Լրագիրը տաեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի :

Պօշիւն դուրս գացած Լրագիրներուն Փասթացին ծախրջ տանցին վկայ է :

Իր շահման համար չուր մը կրատարակեց ու-ցոցց դիւնի վճարէ տոցին 40 փարայ

Արտասիլ գրոց ծանուցումը ձրի է :

Դրաբեն եկած Նամակներուն Փօսթային ծախքը Էրկոցը դիտի վճարե

ԲԵՐԵՎԵՐ

‘ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹ

ՊՈԼԻՍ 24 ՅՈՒՆԻ

Յաւլս օ երկուշաբթի օրը վեհափառ ինքնակալը պերճաշուը արքայամօր շնչել տուած դպրատառնը գնաց . և այն օրը գիտնոց ժողովքին (էնձիւմնի տանիշն) տուաջին դումարումը եղաւ իւր ներկայութեանը : Վեծագօր տէրութեան դպրոցներուն ընդհանուր տեսուչ մեծարդոց Քէմալէ ֆէնաբին յիշեալ ժողովյն անդամներուն անունը մէկիկ մէկիկ կարդաց . և ամեն մէկուն անունը կարդացուելուն՝ բարձրագոյն դրան արարուապետ (թէշիֆաթմէն) մեծարդոց Նազիֆ էֆէնաբին անոնց պատույն կայսերական համեմատնին համեմատ՝ որ կը կարգադրէ թէ մարդ տէրութեան գործոցը պարապելու համար իր աւտոնձին գործերէն ետ չի մնայ , ճամբան աշխատելու անանկ մարդիկ բըռնուեցան որ ոչ արտի գործ ունեին և ոչ մետաքս կը գարմանէին : Երբոր այս գործերը՝ որ ինչպէս յայանի է , շարունակ քշելու բաներ չեն , լոմքնաննէ , այս գործերով հիմա պարապող մարդիկներ ալ ճամբեռն պիտի բանին . որով ճամբան շատ կանուխ կը լումինայ :

իրենց կը յանձնէք : Այս հանգիստս
պատճառաւուր մեծաղօք տէրութեան
բարձրասահման նախարարները հոն
դանուեցան . և բարձրապատիւ փո-
խարքայն պարագայիսյարմար գեղեցիկ
ճառ մը խօսեցաւ :

— Պարսկատասն արտաքսյ կարգի գեսպանութեան ընտրուած մեծապատիւ Շհմէտ Ա էֆէք էֆէնտին, և մեծաղօր տէրութեան գալրատուններուն ընդհանուր տէրութ մեծարդոյ Վիշմալ էֆէնտին տանոյս Զ ին երկուշաբթի օրը պէյէլ պէյէլ կայսերական պալատը հրաւիրութելով վեհափառ ինքնակալին ներկայանալու արժանացան, և իրենց աստիճանին և պատուցն համեմատ վեհափառ ինքնակալին մարդասէր ընդունելութիւն դատան :

մեզի պատմեց որ կայսերական պալատը հիւանդ մը պատահած ըլլալով՝ որ վեհափառ ինքնակալին աւ սիրելի էր, բժշկուելը Պ. Ովկչէրին վարպետութեամբ եղած է, և վեհափառ ինքնակալին յիշեալ ընծայն տալը անոր փոխարինութիւն է եղէր, և Ճռառակալ լուսադրին ասոր պատճառը ուրիշ բան կարծելը անիէց է որ, բժշկութեան կայսերական գալրատուն աշակերտացը հանդիսաւոր քննութեան յաջորդ օրը այս նշանս իրեն արուած է, Պ. Ովկի-

— Եմսոյ 6ին ուրբաթ օրը՝ կայ-
սերական թիվնապահ զօրաց գնդապետ
(ասքէրի խասուէ ֆէրիքի) մեծապատիւ-
լուստափա փաշայն Վէյլէր պէյիի կայ-
սերական պալատու վեհափառ նիքնաւ-
կալին առաջը հրաւիրեցաւ . ուր ներ-
կայ էր նա և նոյն թիվնապահ զօ-
րաց սպարապետ բարձրապատիւ փա-
շայն : Նիքնակալը իւր ձեռօքը միշ-
եալ լուստափա փաշային հողբութեան
պատուայն յատուկ մեծագին պատուայ-
նչան մը չնորհեց : Վերիներուն մէջ աւ-
սանկ պատուայ մը արժանացող մինչեւ
հիմայ միայն լուստափա փաշայն ե-
ղած է . քսան և եօթն տարի է որ զին-
ուորութեան մէջ է . և զինուորութե-
պինու տոնքին աստիճանէն՝ իրեն աղէկ
և հաւատարիմ ծառայութեամբը մին-
չեւ այս աստիճանս հասած է :

— Տեղւոյս գաղղիկան ժողովական լրագրոյն հետեւելով երկու լրց պարագայներու մէջ սխալ մոտած է . որ այս տեղու շխտկելու կը փութամք : Ո՞ւին է այս : Կէմլէիկէն Պլուսա բացը պահպանութիւն ընեն , որ Ալեւանիկ եկած չունեին : Ո՞ւանաւորապէս գիշերները աւելի զդուշութիւն ընել կուտայ . որովհետեւ առնավուտները և յատկապէս այս զօրքը ինչ ունեին նէ

կրնակինին է . վախչելու համար ժամանակ կրօնացընելիք ըստնին : Կոստանդնոսուազով լիւէն մէկ մեծ շոգենաւ մը պիտի դայ . և ասոնք առնէ Ո՞պքա տանի , օր Աբաբիսյի Եւմէն գաւառին ծովեղեր են , ուստանին է :

Այս կիրակի օրը (յուլիս 1) լուր
առնիվեր կ'ըսէ նոյն գիրը, որ երկու հաս
մեծ դրադրած բաված նաւակներով. որ
թիակներով ճամբայ կ'ընէ. 150 հագիկի
չափ ծովաշղթիկ գող (քուռ սան) յա-
մաքը ելքը են Այմամա և Ուռմիլիա-
տեղերուն միջօցը, յունիսի 29 ին: Նոյն
օրը բաղմակիւ յայներ կարաւան կա-
պած սրբոցն Պետրոսի և Պօղոսի տուա-
քելոց տօնին պատճառաւել Ուռմիլիա-
կ'երթան եղել: Գողերը կարաւանին
վրայ կ'իջնան. մարդոց բոլոր ունեցա-
ծը կը կողսպատեն կ'առնեն. այս ճամ-
բով ձեռվլնին անցած միայն առձեռն
ստակին գումարը 50,000 զուռ ուշ կ'ըլայ-
կ'ըսեն: Ճանապարհորդներուն առջե-
ւեն հարիւր քայլի չափ հեռառ երկու
հոգի կ'երթային. մէկը տաճիկ և մէկը
չինկերանէ. այս երկուքն ալ կը մերցը-
նեն: Ուռմիլիա մէկ մեծիակ գեղ մըն-
է Քալամարիա վիճակին մէջ, մէկ դին
հովիերոս և մէկ գին Այնիքոլա դիւ-
ղերն են. Տովուն ալ մէկ ժամուա-
չափ հեռառ է: Գողերուն գլուխը՝ անուա-

Նիւ Վալենցային տղան է եղեր :
— Յուլիս 4 ին չորեքշաբթի դիշե-
րը Պեյօղլու ժալունու ժողովու ըստ ած
թաղը գողերը մէկ տուն մը մըսեր և
10.000 զուառու շի արժողութքով բան գող-
ցեր էին : Պաղերը ոստիկանու թեան
ձեռքն անցան . գողցած ինչքերուն մէկ
մասը տակաւին ձեռքե շի հանուծ :

— Պեյօղլու անցածները մէկ եւրո-
պացիի մը անէ 40.000 զուառու գող-
ցուեցաւ : Պաղը դըսնուեցաւ . և
պարտգայներն ալ պատմելու արժանի
բաներ են :

Այս գողութենէս 15 օր մը առաջ
իշխալ եւրոպացիննատած տանը մէկ
կրողն ալ մէկ ուրիշ մարդ մը վարձքավ
կը բըռնէ, և զի՞նքը աւագրիացի մէկ
աղնաւական ցեղէ մը կը ցուցընէ. և
կոմսի անուն ալ կը կրէ: Եղուն և քա-
ռաքանիար կերպը անանկ կ'ընեն որ տանն
է հայութեան համար անուն Բնակէ:

անքը ասոր հետ բարեկամութիւն կը-
նէ . և վրան կատարելապէս վատահ
կ'ըլլայ : Ամենեւին մոքէն ալչէր անց-
ներ որ իրեն այս նոր բարեկամը ասանի
անարժան խաղ մը պիտի խաղայ իրեն .
Տանտերը բանի գործի տէր մարդ ըլ-
լալով՝ իր գործերուն համար կը պատառ-
հէր որ շատ անդամ առարվանց գուրս
կ'ելլէր , մինչեւ իրիկուն տուն գառ-
նալու ժամանակ չէր ունենար : Ալատա-
ւոր մը ունէր , որ այն օրերը իրքութէր
ճամբուած էր . ուուտ կոմազ ասոր հե-
տը խօսք մէկ ըրած է եղեր . որովհե-
տեւ ասիկայ տանը ամեն տեղերը և
ամեն անկիւնները գիտէր . ուստի ամ-
սոյս ծին հինգշաբթի օրը երբ որ տան-

տերը տունը չէր, ստակին սընտուկը կը վերցունէ . որուն մէջ 40,000 զուռ ուուշ ստակ կար : Օր տուած այն սընտուկին յարեւնամանը շինել տըլլեր և մէջն ալքար լեցուցեր է . վերցուցած սնտուկին տեղը այն կը դնէ : Տանտէրը կուտայ . սընտուկը բանալ պէտք կ'ըլլայ . իր քովի բանալիովը չի կը բնաւ լըլլամբը բակելուկը բանայ : Վմէն մարդ կը բնայ գուշակել թէ ինչ ցաւ կ'իմաննայ, երբ ստակի տեղքար կը գոնէ : Խսկցն մարդուն վրայ կասկած կ'ընէ . և սորիսած անունովը աւըլու դըրիս գեսազանատան գիւտանը (քանչեւ լըրիսան) կ'երթաց այն անուն կօմսին վրայօք տեղեկութիւն տունելու . զարմանկը կեվլընայ, երբ դիւանի դործակալները կատանդնուալովիս եկող աւըլութիւս հպատակներուն անուններուն ցուցակը կը նային և կ'ըսեն որ այն անունով մարդ կատանդնուալովիս ամենեներին եկած չէ : Կիմաննայ որ ստուգիւ գողը անիկայ եղած պիտի ըլլայ . և առաջիւց ալ միոքը դրած պիտի ըլլայ առիթ գտած տուենը անանկ գէշութիւ մը ընելու , և անձանօթ մնալու : Վնար համար ստոիկանարանը կ'երթաց . և ստոիկանութեան ատեանին ներկայանալով գլխուն եկածը մի ըստ միոջէ պատմելէն ետքը կասկած ըրած մարդուն ալ ճանցուելու նշանները կ'ըստորագրէ : Տակաւին գողը գտնուած չէ :

— Յուլիսի 4ին չըրեքշաբթի օրը
Խոստիւղաբարա տղաճ բառած զբոսաննաց
աւելին արեւելեան կովմի լերանը վկաց
մէկ տաճկի աղու մը մեռած մարմին
գտնեւեցաւ : Տղան 15 կամ 16 ապրե-
կան կը կարծուի : Մարմնոյն վկաց տաճն
և չըրս տեղ դանակին վեցը կար . և շղկ-
լինքն ալ կարած էր . բայց մարմիննէն
բոլորապին զատուած չէր : Աստիկանու-
թիւնը կասկածաւոր մէկ քանի հոդի
վերցուց . և կը լսեմք որ այս Ճամբարիսա
բուն յանցանքին աւելին ալ գտնուած և
ձեռք անդած է :

— Սպանութիւն մըն ալ Պէլքօղեւ
զեր է նոյն օրերը։ Եւ սրովհետեւ սու-
տիկանութիւնը քանի մը գէշպուրդար-
ներուն ընթացքէն կառկած ըրած էր,
ասոնք բռնուեցան և յանցանքիս տէրն
ալ ասոնք ըլլալը ստուգուելով սատի-
կանութեան բանսով գրուեցան։

— «Քեաղատիսանէի կէս ճամբան
մէկ գարեջուրի (պիտայի) գործարան
մը կայ, որտւն գործալարը (ախրէքթօ-
սը) եւրոպացի մըն է : Ութը հոգի մէ-
կէն գիշերովայս գործարանը կը կոփեն,
գործարանին տէրն ու անոր կինը ան-
կողնայ մէջ գրանեւով կը կազեն որ չի
կրնան դուրս ելլել և գործերնուն ար-
գելք ըլլալ. անկէց եաքը գործարանին
չօրս դին կը պըտափին . գտած բաներ-
նին կ'առնեն կ'երթան : Ասոնց այս առ-
տիճան յանդկնութիւն տուող միայն
գործարանին գիշը կը կողնայ ըլլալ, որ

բոլոր բնակարաններէ դուրս անընակ տեղ առանձին շենք մըն է : Աստիկա նութիւնը նոյն հետայն հետազոտութ ընելու սկսաւ . և սրովհետեւ ժամանակէ մը ՚ի վեր յանցանքի տէր եղողները երկար ատեն անծանօթ չեն կըրնար մնալ, կը գտնուին կոր, կը յուսացվի որ ասոնք ալ շատ ատեն չանցած կը գըտնուին :

պատճառ կ'ըլլայ : Ամէն տեղ բնակի ներուն պէտքէն աւելի բերք ըլլալո հարկ եղաւ վար գնոլ ծախսելու . և ունանկ իբէն ալ ծախսու առնող չէին կը նար գիւրաւ գտնել : Այս տեղի բերքերուն առատութիւնը ուրիշ տեղի ըստ բնակի ներուն օգուտ կըրնար նել . բայց յարմարաւոր բանուկ ճասա բայց չկտնուելով հեռու տեղեր տ

— յամանակէ մը ՚ի վեր ՚Բատի
գեղի բնակիչները գիշերվան գողերու
ձեռքէն իրենց ստացուածքը վտանդի
մէջ կը տեսնէին . և երբեմն այս գողե-
րը անանկյանդգնութիւններ կը բանե-
ցընէին որ անանկ բան լսել սովորական
չէր . որովհետեւ գողերուն սիրութ գող
ըլլալը ամեն ատեն գիտցուած բան է :
Ենցած օրերը Տօրապրուան հրուանդա-
նին մօտերը մէկ եւրոպացի մը տուն
մտեր են . և իրենց աչքին կպած բա-

Ները ամէնն ալ վերցնելէն ետքը տառ
նը պարտէզը սեղան մըն ալ շխոկէր են
իրիկլընէ ելեցած կերակուրներով.
կերեր խըմեր և անկէց ետքը գիշերը
ուշ ատեն անկէց մեկներ են. ինչպէս
որ կ'իմացվէր սեղանին վրայի աշտա-
նակին (շամուտմին) մէջ մընացած մո-
մերէն : Խոհարանի անօթներուն շատոն
ալ հետերինին տարեր են :

Վրեմի ասոր կը մասն կերպով
ուրիշ երկու տուն ալ գող մտեր է .
և ասկեց գեղացւաց սիրութ վախ
մը ափեր է : Կը կարծուի որ այս
գողերը որ ասանկ համարձակ ասոր
անոր տունը կը մտնեն և գտածնին
կ'առնեն . այլ և այլ աղքերէ ժողվը-
ուած նաւալվարներները ըլլան . որ բան
գործ չունին . իրենք ալ գէշ մարդիկ
են . յերեկին ծովուն վրոյ կը պարախին ,
գիշերը գիւղը գողութեան կ'էլլեն :
Եւ եսած եօր իր հասաւատէ ան որ ոս-

ւական ըլլար :

Կանեփն ալ (ըենելիր) շահաւա-
առուտուրի մը նիւթ կը մասնայ ըլլալ .
բովիշեամբ ։ Կամու դաշտը սնհուն և
աատութեամբ կանեփ կը հասցնէ .
Հազրդակցութեան ճամբաները շի-
կուին նէ՝ վաճառանոյները այս աս-
րանքով ալ կը լեցուին : Հիմայ գի-
շատ վար է . և մարդ սէր չունի աս-
առուտուրին մէջ մտնելու :

Անցած 1850 թուին մետաքսին մը
ուղար 15 կամ 16 մէծիալի ոսկիի կը ծախ-

Հյա կարծիքը կը հաստատէ այս որ ոս-
տիկանութիւնը ասոր վրայ հսկելով
քանի մի գողբառնեց, որ յիրաւինա-
ւավար էին. և գողցած բաներնին
ձեռքը նաւերնին կ'երթային:

— Ը ամէն յունիսի 18ին կը գրեն :
Ամէն տեղէն այս տարի հունձքերուն
համար ձախորդ լուրեր կ'առնեմք . և
ասիկայ վաճառտկանութեանը իշխալուն
ալ պատճառ կ'ըլլայ այս տարի . որով
հետեւ գեանի բերքերուն գնովը պի-
տի վճարվի գուրսէն եկած ապրանքնե-
րուն գինը : Բայց մենք կը քննամք վրա-
տահայնելոր Փարաշամի կողմէր լրատանկ
էն . միաւ ի անզոծ աշնան անձրեւնե-

չն . յրաւեր ասցո՞ւ աշխատ ամսթաւաշ .
ըլ ո՞չի՞չ էին . յատկապէս Ծամքաղաքը
որ գեկուեմբերի կէսին այս անձրևները
գալ սկսան . բայց Ծամու դաշտէն
անցնող Պարատա գետակը աղէկ ե-
զանակով մը արտերը ըլելու յարմար-
ցուցած են . օրով այն կոզմի բերքերը
ու ական առեկ եռան :

բաւական աղջկ եղան :
Հաւրան գաւառը բարեբեր երկիր մընէ . և բերած բերքերն ալ ընտիր են . մահաւանդ ցորենը . որ բատ արժանւոյն շատ ալյարդ ունի . բայց սերմի ատեն չոր երթալով այս տարի նուազ եղաւ և վեսա կրեց : Չմեռվան անձեւները թէպէտ բաւական առատ էին . բայց տարւոյս գարնան սկիզբները կտրեցան . այսու ամենայնիւ ցաներուն չի դպտն . և այս տարի անկէց ալ

բաւական առատութեամբ բերք հընձելու յօս կայ։
Յարաշամի ամեն կողմերէն առած լուրերնիս կը ցուցընեն որ բերքի կողմէ 1851 թուականը առատ և արդիւնուոր տարիներուն կարգը անցնելու արժանի պիտի ըլլայ։ որովհետեւ անցած տարի այնքան աժան ծախուեցաւ որ երկրագործները վնաս կրելով յուշ քիչ է։ որով կ'երեւի որ գինը պիտի վերնայ։ Եւ ծխախոտին այս տարբիչը ըլլալուն պատճառ այն կը կարծուի։ որ այս տարի մայիսի վերջեւ տասն աւուր չափ սաստիկ տաք ըրաս որով գեանի վըրսոյ եղած ծխախոտն ըրուն մէկ մասը այրեցաւ։ որովհետեւ անձրեւուն տեղը տաքութիւնն պատսհան է։

Ամսատեղան . և այս տարի խիստ քիչ
գարի գնեցին . Այս տարի այս կողմե-
րը գարի քիչ ըլլալուն պատճառը մի-
նակ տիրկայ է :

Յանի մի տարի կայ որ Փարաշամու-

Դաստի մրտարի զայ որ Փարաչասու բերքերուն առատութիւնը ֆէլլահ. ներուն նեղութեան մէջ իյնալլուն ալ լոշ սլաւ սպիր չը գրասոր. բայց յա ջորդ օրը տղուն քիթն ու բերանը բա պակով լեցուած գոցուած. և տղու

մեռած գտնուեցաւ : Քաղաքին կառա
վարութիր մինչեւ հիմայ միայն մէկը յն
մը կըցցաւ ձեռք ձգելու . կարծիք ընե-
լով թէ այս ալ այն գիշեր հոն գըտ-
նը վողներուն մէկն էր : Աւրիշները ա-
մէնըն ալ փախած են :

լիս ալ 15 կամ 16 տարեկան տղու մը
չարագործներու ձեռքով սպաննութիւն
վերը պատմեցինք : Քիչ ժամանակ պա-
տահած գէցութիւն մը իրարմէ այսքան
հեռու տեղեր քիչօր միջոց տալով պա-
տահիլը յատկապէս նշանակութեան
արժանի բան մին է :

— Յունիսի 11 էն 12 լուսնալու գիշերը Պուղտանու Եաչ մայրաքաղաքը երկրաշարժութեան թեթեւ ցնցում մը զգացեր են :

ЕСТЕРЬ · ЛАБЕЛ

ԳԱՐԴԻԱ : Այս տարի ֆռանսըզի
կառավարութիւնը երեք հոգի ազգա-
յին ուսումնաբաններուն մէջ դաս
տալու աստիճաննեն և անոր կապուած
եկամուտէն զրկեց : Աէկն է Ա. Աիշ-
լէ, աօլքէ աը ֆռանս ըսուած դըպրա-
տունը պատմութեան դասատու . որ
կրօնից և կառավարութեան դէմիու-
քեր կը խառնէ եղեք իրեն տուած
դասերուն մէջ : Երկրորդն է Պ. Ժաք,
որ լըդիրէն աը բանսէ (ազատութիւն
խորհելու) ըսուած ամսօրեայ տետ-
րակներուն մէջ կըծու և անպատէհ
խօսքերով դէմ կը խօսի չէ թէ լոկ քը-
րիստոնեայներուն այս ինչ կամ այն ինչ
ընկերութեան դէմ, այլ նոյն խոկ քը-
րիստոնէութեան դէմ, և ծաղրական
բայց գայթակղեցուցիչ խօսքերով կ'աշ-
խատի սուրբ գրոց վարդապետութիւ-
նը ծաղրելու : Երրորդն է Պ. Վաշո,
որ իրեն քննողական պատմութիւնն առլէ խառնդրեան
բարոյին անունով շինած գրքին երկրորդ
տպագրութեանը մէջ ն'աշխատի քըրիս-
տոնէութիւր փիլիսոփայական աղանդ-

առուսութիւր զբլաստայական աղջամեն
ներուն կարդը գնելու : Պ. Վ աշոյին
այս գրքին առաջին տպագրութիւնը
հաւանուած էր, որովհետեւ անոր մէջ
հաւատոյ դէմ այնքան յայտնի բան մը
չի կար . բայց երբոր երկրորդ տպագ-
րութիւնը երեւեցաւ, որ էփ աղջէկ
յաւելուածնէր ունէր . և այն յաւե-
լուածներովը մոքին մէջ գաղտնի պա-
հածները դուրս հաներ էր, որովհե-
տեւ Պ. Վ աշոօ Ջուանսայի իշխանի-
րէին (համալսարանին) կողմէն ուս-
մանց տեսուչ էր մէկ գպրատան մը ,
այն գպրատան խոստովանահայր քա-
հանայն Տ. Քրադրի ևս ասանկ հա-
ւատոք ունեցող մարդուն տեսչութիւն
ըրած գպրատունը խոստովանահայրու-
թիւն չեմ կրնար ընել ըսելով պաշտօ-
նէն հրաժարեցաւ : Հրաժարականնը
ընդունուեցաւ . բայց Պ. Վ աշոյին
վարդապետութիւնն ալքննուելով՝ իշ-
խանիշխանի տառանի վճռեց որ Պարոն
Վ աշոօ ալ իր պաշտօնէն հանուի :

կառապիլարութեան հակառակ կողմ
մը բռնող քանի մը օրագիրներ, ինչ-
պէս են նաև իծնալ, բրես, ռեբի-պղէք, եւ
այն, բողոքներ հրատարակեցին . որ-
պէս թէ կառավարութիւնը ասոնց գը-
րածին և խօսածին պատճառովը ասոնք
իրենց պաշտօնէն և եկամուտէն զըր-
կելով՝ աղատութեան դէմ ըրած ըլ-
լայ . ասոնց բնապէս ունեցած խորհե-
լց աղատութեանը արդելք դրած ըլ-
լայ . և ասովուրիշներն ալ վախցընե-
լով հասարակութեան խորհելու վը-
րայ ունեցած իրաւունքը ջրել ուղած
ըլլայ : Կառապիլարութեան կողմն եղող
օրագիրները ասոնց կը պատասխանեն .
ամեն մարդ աղատ է իր գիտցածին
պէս խորհելու և խօսելու . բայց աղ-
դէն ստակ առնելով ուսմունք սորվե-

ըե՞նց գլխուն առանձին մարդիկ չեն .
սորվեցուցածնին ալ ֆռանսըզ ազգին
ընդհանրութեան կամ մեծագոյն մա-
սին ընդունածն ըլլալու է . և այն մար-
դոցը՝ որ տէրութենէն ուռզիկ և թո-
շակ կ'առնեն , բաժնին և գրածնին
անանկ կը սեպուի , որպէս թէ ֆռան-
սըզի ազգն ու տէրութիւնը անոր հա-
ճած ըլլայ : Այս կարծիքը ազգին հա-
մար ընել չի տալու մաքով է որ կա-
ռավարութիւնը ասոնք իրենց սլաշտօ-
նէն և թոշակէն զրկեց :

— Աահմանադրական կանոններուն
քննութեան առնուելուն համար հա-
սարակութեան տուած խնդրոյ գիրե-
րը լնդունուեցան . և ազգային օրէ-
նբաժրաց ժողովքը խնդիրը քննելու
յանձնաւու եղաւ :

— Ո՞ստերս Ֆուանսայի օրէնսդրաց
ազգային ժողովքին մէջ ամեն առաջ
չարկուած խնդիրներուն վրայ քննու-
թիւն ընել ըսել իբէն իրարու հակա-
ռակ կողմէրը բանը կուիւի կը փոխէն .
և իրարու խօսք հասկրցունելով իրար
համոզէլէն յյսերնին կորած ատեն-
նին՝ հակառակորդին խօսքը լրմացընե-
լու մէկ հատիկ միջոց՝ անիկայ մեռցը-
նելը կը սեպէն . անօր համար շատ կ'ըլ-
լայ որ ժողովայն մէջ եղած վիճաբա-
նութիւններուն վերջը մենամարտու-
թիւնով կը լրմանայ : Կարծեաց տար-
բերութեան համար արիւն թափելը՝
առաւելապէս ֆուանսը ազգին ունե-
ցած քաղաքական կրթութեան համ-
բաւոյն աղտ մը կը բերէ . ուրիշ աղ-
գայ մէջ ամօթէ է , բայց ասոնց մէջ
պատահիլը ծանր խայառակութիւն
է : Ժամանեակ ժամանեակ ասոր դէմ
օրէնքներ գրուած է և մտիկ ըլլուած
չէ . այս անդամ՝ այս սովորութիւնս
քիչ մը եվելկէկ համը փախցուցած
ըլլալովը՝ հասարակապետութեան նա-
խագահը | ուի Նաբոլէն մենամար-
տութիւնը սաստիկ օրէնքով մը ար-
դիլեց :

ԹՈՒՍԱՏԱՆ : Ուուսաց կայսերուն
բոլը Երկիրներուն բնակիչներուն համ
րանքը այս մօտերը պաշտօնական կեր-
պով առնուած ըլլալավ ասանկ գլունու-
ւեցաւ : Եւրոպացի բնիկ Ուուսաստանի
մէջ 52,546.334 հոգի : Միտերիայի ա-
րեւմտեան մասին բնակիչները 2.153.
558 : Եհաստանի մէջ գրեթէ 4.500.
000 : Ֆինլանդիաիցի մեծ դքսութեան
մէջ 1,600.000 : Կովկասի միւս կողմը
Տաճկաստանի և պարսկաստանի սահ-
մաններուն մօտ երկիրները 2.500.000 :
Վմենուն մեկն գումարը կ'ընէ 63.599.
892 հոգի : Ուուսաց տէրութեան տակ
եղած բոլը գաւառուներուն , թէ Վյիա
թէ Եւրոպա և թէ Վմերիկա , բընա-
կիչները 65 միլէօն կ'ելլն . որոց 49
միլէօնը Ուուսաց դաւանութեամբըն
են , 7,300.000 , հռոմէական . 3 միլէօն
500.000 բրոդեագան , 2,400.000 մահ-
մետական . 1,200.000 հրեայ . 1 միլիոն
հայ աղջի թէ հռոմէական և թէ հր-
ռոմէական չեղող , ամէնը մէկէն . 600.
000 կռապաշտ : Ըզդի կողմանէ բաժ-
նելով կը գընեմք 33,000.000 բընիկ
ուուսաց աղդէն . 11,200.000 Ուուդ-
նեաք , 3,600.000 Ճերմակ ուուսաստա-
նի բնակիչներ , 7,000.000 Ենուանի-
ացի և Եհացի . 3,300.000 Ֆինլանտացի
և Ելլօս ըսուած աղդէն . 2,400.000
թաթար . 200.000 գերմանացի կամ
Եմայէ , 2,000.000 կրիւզինեան (կար-
ծեմ կուռՃի ըսել կ'ուզէ) և հայ .
1,500.000 հրեայ . 600.000 Ուուացի
և արեւելեան Միտերիացի . ուուսաց
Վմերիկայի և Քիրկիզներուն անապատ-
ներուն բնակիչներն ալ մէկ տեղ . առ-
նելով :

ՆԱԲՈԼԻ : Այս թագաւորութեաւ
նև Կաբօլի մայրաքաղաքին բնակիչն

Ներն են՝ ներկայ 1851 տարւոյս յուն
վարի մեկին առնուած հաշուովը 416,
475 հոգի . որոնցմէ 203,583 հոգին ե-
րիկ մարդ են, և 212,992 հոգին կնիկ
մարդ . որով կնիկ մարդոց համրանքը
երիկ մարդոց բաղդատելով կը գտ-
նուի 9509 հոգի, կամ իբր ¼/50 աւե-
լի : Երիկ մարդոց համրանքին քիչու-
թիւնը կրնայ այլ և այլ պատճառնե-
րու տրուիլ . և մասնաւորապէս՝ օտար
երկիր գաղթաղները այս համրանքը
քիչուցած կ'ըլլան : Կնյած տարուան
յունվարին առնուած հաշուով՝ նա-
բօլիի բնակիչներուն բոլորին համրան-
քըն էր 416,499 հոգի . այս տարի ան-
ցած տարուան նայելով 24 հոգի ա-
ւելի ատկասած են :

ΕΩΦΕΘ

|| բագրոյս նախնթաց թերթե-
րուն մէկուն մէջ՝ թիւ, 45. Ուստաս-
տանի Առակուաքաղաքէն Պ. Ակրափէ
Հմինեսն հայագգի հըմտական պատ-
ուելոյն վէպէ հնոյն հայաստանի անուն
պատուական աշխատասիրութեանը
վրայ պէտք եղած տեղեկութիւնը տը-
ուինք:

Յիշեալբազմահմուտ ուստումնականը այս գիրքէս մէկ հաս մըն ալ Փարբեզու ասիսկան ընկերութեան ընծայ իրկերէր էր . և ասիկայ առիթ տուաւ Պ. | յու ուարտ Տիւլօրիէ հայերենագէտ մեծի մաստ գաղղիացւոյն մէկ նոր աշխատա սիրութիւն մը ընել մեր ազգին վրայ . որուն հին և միջին դարու պատմուել մասնաւոր փութով հետամուտ ըլլալով | Վատիժէ ոս ուռ հայեցիին և Վիխիայէլ ասորիին պատմութիւններէն երեւելի հատուածներ թարգմանած և հետափնին ծանօթութիւններս տպած ըլլալուն վրայ ասկէց առաջ տեղեկութիւններ են :

¶ 1. Հասւարտ Տիւլորիելին յիշեալ
Ճառը տակաւին ձեռքերնիս չանցաւ,
բայց ինքն մէզի գրած առանձին նա-
մակին մէջ մեր այս հայաստան ըլլագրոյն
քանի մի բանափրական և պատմական
հմտութեանց վերաբերեալ հատուած-
երը գաղղիերէնի թարդմանելու միոք
ւնեցած ըլլալը յայտնելն ետքը կ'ըսէ .
2. գիտես որ մեր լեզուն (գաղղիերէնը)
տմբն տեղ տարածուած ըլլալով պինտ
աղէկ միջոց մըն է հասարակաց ընելու
այն գաղափարները . որ ուրիշ լեզու-
ներով բացատրուած ըլլալով անծանօթ
պիտի մնային : Պատմ առ այժմ՝ ի գործ
կը դրուի կոր Անոկուայի ¶ . Ակրափէ
շմինին վեպի հոյն հայաստանի մակագրով
հրատարակած գբբին վասյ , որ հայե-
րէն գրուած է : Անոր մէկ վերլուծա-
կան քաղոււած մը ըսի . որ մեր ասէական
ընկերութեան ամսօրեայ տետրակնե-
րուն մէջ պիտի հրատարակուի : Հիմ-
նական քննութեան առի երգի վեպասանաց
ըսուած աղղոյին պատմական երգերը
և հին աւանդութիւնները որ լոյց նախ-
ականէ կ'ըսվին . որոց վասյ հիմնած է
Անվակէս Խորենացին իւր պատմանեց
մէկ մասը : »

Անծագէս շնորհակալ ըլլալու եմք
Պ. Տիւլօրիէին, որ մեր ազգը եւրու
պացւոց ծանուցանելու և մեղի գիտ-
նականյարդ մը վաստկցունելու համար
կ'աշխատի . և մեր նախնի աւանդից
յարդը հասկցնելու համար ալ հիմակ-
ռան յարդի մատենագրի մը, ինչպէս
է Պ. Ոկրտիչ Լիմին, աշխատասիրութիւն-
իրեն բնաբան կ'ընտրէ . որովհնորելն ալ

Հիներուն պատւոյն մամնակից կ'ընէ :
— Եզդիս գրագէտներուն յայտնի է
որ՝ հին եկեղեցական և արտաքին մա-
տենագիրներուն մէկքանինին յօւնարէն
ակղբնագիրը կորսուած իբէն՝ որ Եւրո-
պացի իմաստունները փափաքելով կը
փնտուեին . և գտնելին յուսահատոած

էին . Հայերէն թարգմանութիւնները
գտնուեցաւ . որ յունարէնին տեղը կը
բըռնէ . և վէնէալիկի միսիթարեան
ուխտին բազմարդիւն վարդապետները
լատին լեզուի թարգմանելով և տպե-
լով իմաստնոց փափաքը լեցուցին : Ա-
սանկ են Փիլոնի եբրայեցւոյ յաղափա-
նականամութեան . յաղափա կենդանեաց . և
ուրիշ գիրքերը . Եւսուբի կեսարացւոյ
ժամանակահրութեան ամբողջը , և Ալեքերիա-
նոսի Ճառերը : Աւրիշ առիթով մը հա-
յոց ազգին հաւատարմութեամբ նախ-
նի մատենագրաց գիրքերը պահելը այս
օրերըս Բոլոր Եւրոպա հռչակուելու
վրայ է .

Որբայն յովշանսու աւետարանք
աշակերտ սուրբն Պապիաս Յեղապօլ-
սոյ և պիտիկոպոսը յաշխ թարգմանութեան
դերունական պարագանց գիրք մը շնուած
էր . որուն բնագիրը կորսուած էր . Ու-
խիթարեան վարդապետները ասոր մէ կ
հատուածը հին թարգմանութեամբ
գտնելով Ճառալնարի մը մէջ՝ լատին լեզ-
ուի թարգմանեցին :

Որբան կը տանուի, որ հետեւող աւ
ու աքելց կ'ըստուի, մէկ ձառին հայե-
րէն. թարգմանութիւնը գտնուեցաւ.
որ բնագիրը կորսուած էր. բայց այս
լուրը տուողը չըսեր ոչ ձառին խորա-
գիրը և ոչ ուր գտնուիլը : Այս ալլա-
տին լեզուի թարգմանուեցաւ :

Նցն Արքոյն Երանոսի ճառ յորտեսն
Օքբերեայ .ասոր ալմէկ հասոււածը Ալի-
էննայի (կարծեմ Վէնետիկի պիտի ըլլայ)
գրատանը մէկ ճառընտրէն հանելով
թարգմանեց Վէնետիկի մոխթարեան
միաբաններէն ։ Գաբրիէլ վարդա-
պետ Ամենաշատ

պետ Հայլազնվաբի :

Քոռանսայի Այօլէզղը վանկին Շենեւ
դիկաւան կրօնաւորներէն մէկը . Տօմ
Շիդրա , այս հատուածներս՝ նախնի
եկեղեցական մատենագրաց մինչեւ հի-
մա չի տպուած ուրիշհատուածներուն
հետ մէկ տեղ տպելու մկան է . և ա-
սով մեր նախնեացը աւանդապահուե
գովեստը մէկ անգամ մըն ալ կը հըս-
չակուի բոլոր հւրոսպա : Ինչ կը վաստը-
կեինք , թէ որ այս հատուածները մեր
ձեռքը մնային միայն . և օրինակները
ուրիշներուն չի հաղորդեինք :

— Ամենապատիւ սրբազնն Պատրիարք
հօր տպել տուած բան իրադական տետ-
րակին՝ գէմ նորազանդներուն ալ Իզ-
միրի տպարանէն բան առեւարանական ընդ-
տէմ բան իրադականին վերնագրով հանած
տետրակիներնուն անպատեհութիւնը՝
իմաստուն մէկը իւր սովորական պէեր-
ճախօսութեամբը յայտներ է մէկ յօդ-
ուածի մը մէջ, որ լրագրոյս 72 թուոյն
մէջ մեր ընթերցողները տեսան :

Նորաղանդները իրենց տեսորակին
մէջ միայն խորհրդածութիւններ ընե-
լով և իրենց սովորութեանը համեմատ
սուրբ գորոգ քանի մը խօսքերը իրենց

մասնաւոր մտքին յարմարելով իրեւ
վկայութիւն մէջ բէրելնին, և իրենց
աղանդը անհիմն ցուցընող վկայու-
թիւնները լըռութեամբ անցնելնին
մարդ չի գայթակղեցըներ . ամեն ուղ-
ղափառ . քրիստոնեայ բաւական սոր-
ված է և գիտէ՝ որ ամեն մարդու ինք-
իր գլխուն սուրբ գրոց խօսքերուն
տուած մեկնութիւնը ընդունելի չէ .
ամեն մարդ եկեղեցւոյ վարդապետու-

թեան դէմ մեկնութիւն մը մէկուն
բերնէն լսածին պէս կրնայ հարցու-
նել, ինչպէս եղեր է որ քրիստոնէու-
թեան սկզբէն մինչեւ հիմա այն խօս-
քին միտքը մարդ չէ հանկըցեր, ծուռ
մեկներ են. և հիմա նորաղանդներն
են ելեր որպէս թէ շնտակ մեկնիչ. իւ

իրաւունք է չի հաւատալ անանկ մարդոց տռւած մեկնութեանը, որ քրիստոնէութեան սկիզբէն ՚ի վեր մինչեւ հիմա տրուած մեկնութեանը չեն հաւատար : Ո՞րայն այս խորհըրդածութիւնս կրնայ ծանուցանել թէ՝ այն մարդիկը որ նոր աղանդոյն կը հետեւ

ին և աշխարհական շահու գիտում
մը չունին նէ՝ որբան տկարամիտ են .
որ սուրբ գրոց խօսքը յայտնապէս ի-
րենց կողմը ըլլալ կը կարծեն . և այն-
քան քրիստոնէից անիկայ ուրիշ կեր-
պով մը հասկընալը իրենց միտքը գոնէ
կասկած մըն ալ չի ձգեր թէ՝ գուցէ
իրենց սուոյգ կարծածը սուտ ելլէ : Ի
սկզբանէ հետէ ծածկուած ճշմարտու-
թիւն մը հաւատալեաց մէջ այս վեր
ջին ատեններս քանի մը սակաւաթիւ
մարդոց յայտնուեր է կարծելը՝ ճըշ-
մարտութիւնը և հաւատքը նոր գրտ-
նուեցաւ ըսելչէ մի . և ասանկ որ ըւ-
լայ նէ՝ Քրիստոս աշխարհքի մէջ ին-
չու համար եկեղեցի հասաւատած պի-
տի ըլլայ . և մենք որ բոլոր քրիստո-

չու հասար սկսվաց հասանառած պրտի ըլլայ . և մենք որ բոլոր քրիստոնէից հետ մէկ տեղ՝ « հաւատագիտ յեթէլէց առ-րեն » կըսեմք նէ Բնէջ բանի հաւատացած պիտի ըլլամք : Չեն դիմեր այն ալ որ՝ թէպէտ աստուածաշունչ սուրբ գրոց հաւատալը ամեն մարդու պարտականութիւն է , և ասոր չհաւատացողը եկեղեցւոց անդամ գրտնուի առ նէ միանի առարկն եսեւ ու

եռւրի ալ սէ՝ մրայն արտաքին երեւու-
թիւ և կեղեցւոյ անդամէ , և յաւիւ-
տենական փրկութենէն անմասն է ,
այսու ամենայնիւ մինչեւ հիմա՝ առա-
քելական հանգանակէն սկըսելով մին-
չեւ լուսաւորչականը և մինչեւ կոս-
տանդնուպօլսյ ժողովոյն հանդանակը

հաւատամբ՝ ՚ի սորբ գիր խօսքը մատած չէ։
Վասն զի՞ թէ որ սուրբ գրքին պիտի
հաւատամբ նե՛ք բրիստուական եկեղեց-
ւոյ հասկրցած և հասկըցուցած մըտ-
քովք պիտի հաւատամբ ։ ըսել է որ՝
հաւատամբ ՚ի սորբ գիր խօսքը՝ հաւատամբ

յէլիւղը սուրբ խօսքին մէջ պարունակած է : Եւ հաւատոց հանգանակը բաւական կը սեպէ միայն նշանակել թէ հոգեշտնչ են սուրբ գիրքերը՝ առանց ասոնց համար եկեղեցւոց հաւատքեն դատ մասնաւոր հաւատք մը պահանձնելու . . . հաւատքանք ՚ի հոգին սուրբ յանեղն և ՚ի խափարեալ . . . որ խօսեցաւ յօշենս և ՚ի մարդութեալ և յառեպարանն ։ : Ասիկայ սուրբ գրոց վրայ ունենալու հաւատքնիս քիչ ցընելչէ . այլ մանաւանդ հաստատել և խրաքանչիւր քրիստոնէից և կարդալ չդիտոյզներուն համար անդամ

ապահովընել է : Ուզգագիտութիւնը առաջարկ է առաջարկ տանեայները ասոնք գիտեն . ուստի երբ աղանդաւորաց բերնէն սուրբ գրոց խօսքերը ծուռ մեկնութեամբ իրենց աղանդոյն յարմարցընել լսեն նէ չեն գայթեակլիքը :

Բայց երբ տեսմնեն որ նյն մարդիկը՝ որ կրօնական խնդրոց մէջ տմենեւին եկեղեցւոյ հայրապետաց և վարդապետաց վկայութիւնը չեն ընդունիր , իրենց ըսածը հաստատելու համար նյն սուրբ հայրապետներէն և վարդապետներէն վկայութիւն կը բերեն , կրօնան չգիտազները կարծել թէ

այն վարդապետին կամ հայրապետին օրը եկեղեցւոյ հաւատոքը հիմակուանին պէս չէ եղեր . հիմա նորամուտ բան կայ եղեր : Ուստի երբոր ասանկ վարդապետական վկայութիւններ բերեն նէ զգոյշ կենալու է . որովհետեւ նոյն վարդապետաց ամբողջ գիրքը ամեն մարդու ձեռք չի կայ՝ ուրիշ խօսքերը չեն կրնար կարդալ . միայն այս օտարահաւատ աստուածաբանները որքան

տեղը կարդացլնել կ'ուզեն նէ այնքանը կը կարդան . Եկեղեցւոյ պատմութեան ալ հմուտ չեն որ ժամանակին պարագայները գիտնալով այն սուրբ վարդապետին կամ սուրբ հայրապետին միտքը գիւրաւ հասկընան և չի խաբութին :

Բան աւելիարանականը սուրբ Եպիփան
կիպրացի Հայրապետէն և սուրբ
Յովհան սուկերերան Հայրապետէն վա-
կայութիւններ կը բերէ . և սուրբ Ե-
պիփանին Համար յատկապէս կը նշա-
նակէ որ ա անոր տօնախմբութիւնը
Հայերը սովորաբար լունիսի 25 ին կը

կատարեն ո : Հայոց ազգի Պատրիարքի
մը հրատարակած տետրակին դէմ հեր-
քում գրող խեղճը տակաւին այն չէ
գիտեր , որ ազգին պինտ տգէտներն
ալ գիտեն , թէ հայոց եկեղեցին սըր-
բոց տօնը ամսոյ և օրի վրայ չի կատա-
րեր . և այս սովորութիւնս այնքան
հաստատուն է որ՝ ձի դարուն մէջ
յշները ուղեցին որ հայերն ալ սրբոց
տօնախմբութիւնը ամսաթուով որոշ-
եալ օրերու վրայ գարձունեն . բայց
ինդիրնին ընդունելի չեղաւ : Ասանկ
հայոց եկեղեցւան արարողութեանց
ամենայայտնի մէկ մասին վրայ տգէտ
գտնուող մարդու մը խօսք ի՞նչպէս
կրնայ մտիկ ըլլուիլ երբ հայոց եկե-
ղեցւան գէմ կը խօսի :

զբայ սարդկ լլուրի սրբ հայոց ո զա-
ղեցւայն գէմ կը խօսի :
Բերած վկայութիւնն ալ կը ցուցը-
նէ որ սուրբ Աստուածածինը բարե-
խօս բռնելու վրայօք հայոց սուրբ ե-
կեղեցւայն հաւատքը չի գիտեր : Խեղ-
ձը այնպէս կարծեր է որ հայերը սուրբ
Աստուածածինին մարմնայն աստուած
կ'ըսեն . ուսափի սուրբ Ապիկանին Ու-
նիամին մատինո սուրբ Եղիշաւու աստուած

Հիմային արդյունքը սուրբ է բայց ոչ աստվածածին խօսքը մասնաւորապէս սրբազնն Պատրիարքին գէմ, և ընդհանրապէս հայոց սուրբ եկեղեցւոյ գէմ մէջ կը բերէ . թէ որ սրբազնն Պատրիարքը, թէ որ հայաստանեայց եկեղեցին, մէկ տեղ մը մէկ գրտածքի մը մէջ սուրբ Աստվածածնին մարմինը աստուած է ըստ ունին նէ՝ պէտք է որ առեւտրանական բանն հեղինակը այն տեղը գիրքով թղթահամարտվը ցուցընէ : թէ որ հայոց մէջէն ասանկ բան մը ըստն չի կայ նէ, որ հիմա քրիստոնէից մէջ բնաւառ ըստը չի կայ, սրբոյն Եպիփանուայդ խօսքէն մեզի Բնէ . և բան իրապահանն մէջ ասոր հակառակ վարդապէտութիւնն մը չի կենալէն ետքը՝ անորդ գէմ ելած բան առեւտրանականն մէջ այդ խօսքը Բնէ բան ունի :

Ըսինք որ՝ նը Աստուածածնի մարս
Նոյն պատուած լոտղ մարդ չի կա հի-
մա քրիստոնէից մէջ. բայց ատենօք կայ
եղեք. որ նոյն սուրբն Հավիփան կը
պատմէ նոյն տեղը, որկէց որ բան առե-
տարանախանին հեղինակը այս վիպայութիւ-
նը առելք է : Եւ ասոնք տեսակ մը ա-
զանդաւորներ են եղեք, որ Արաբի-
այի կողմը երեւան ելեք են Քրիստոսի
380 թուին ատենները. և սուրբ Աս-
տուածածնին չափազանց և աւելոր-
դապաշտական պաշտօն կը մատուցա-
նեն եղեք. և կնիկ մարդիկ տարին ան-
դամ մը տեղ մը ժողվուելով՝ սուրբ
կուսին անտւամբը պատարագի պէս
բան մըն ալ կ'ընեն եղեք մէկ կարկան-
դակ մը մատուցանելով, որ ետքը ա-
նոր պատուոյն իրենց մէջ կը բաժնեն
կուտեն եղեք : Եւ այս տեսակ կար-
կանդակիներուն տրուած յունական ա-
նունէն առնելով այս աղանդաւորնե-
րուն քըլէրիպեան կ'ըսեն եղեք : Այուրբն
Հավիփան կ'ըսէ որ այս կնիկները սուրբ
կյսը իբրեւ զաստուած կը պաշտեն,
և անոր պատուածային երկրսպագու-

Թթիւն կը մատուցանեն եղեք։
Այս տեղեկութիւններուս վրայ՝
սրբայն Հպիփանու խօսքը բան առեպա-
րանականին մէջ կարդացողները գիւրաւ
կը հասկընան որ սուրբ հայրապետը
բան իրապահանին գէմ չէ, քօլլիրիտեան-
ներուն գէմ կը զրէ։ յունարէն կար-
դալ գիտցողը նոյն վկայութեան տակն
ալ քարտա չօլլիրիտիանօն կը կարդայ։ որ
ոչ բան իրապահանին գէմ ըսել է, և ոչ
հայոց դէմ։ այլ միայն՝ քօլլիրիտեանց
գէմ։

լով մարդ կը զարմանայ որ ի՞նչպէս նորաղանեղները այս խօսքը մէջ բերեր են . որուն մէջ յայտնի կը տեսնեմք որ նը կուսին համար կ'ըսէ . « անիկայ ընտրուած անօթ մըն էր՝ բայց տակաւին կնիկ մըն էր . և ասկէց աւելի բան մը չունէր իր բնութեանը կողմանէ » . ու-

բեմն սուրբ վարդապետը սուրբ կուսին համար բնութեան կողմանէ ուրիշ կնիքներէն աւելի էր ըստներուն գէմ կը խօսի . մենք սուրբ կուսին գերազանցութիւնը աստուածային յասուկ շնորհուց կողմանէ կը ճանչնամք , և անոր համար սուրբ կյալը կը պատուեմք ինչպէս որ ինքն աւ աւելի ըստ ։ և երանեացեն ինձ ամենայն ազգք . զի արար ինձ մեծաման հզօրն ո : Սուրբն Կալիփան ալ մեջ պէս կ'լսէ . (բան աւետարանականին թարգմանութեամինէ որ կը գրեմ) . ո ասկայն իր մասացը և զգայութեամուց կողմանէ մեծ պատուց արժանի է , առջերուն մարդիներուն պէս . և ուրիշ ինչ որ կրնամ ըսել իրեն գովութեամբ համար ո : Իրբեւ միջանկեալ սա ալ նշանակելու ասիթ առաւա մեջ զի այս խօսքը , որ սուրբերուն մարմիններն ալ պատուց արժանի են եղեր . և սրբոց մարմինները կրօնական յարդանօք պատուելու նոր չէ եղեր . և սուրբն Կալիփան և անոր ժամանակի քրիստոնեայները ասոր մէջ մէկ նը գրոց խօսքին հակառակ բան մը չեն տեսներ եղեր : Սուրբ կուսին պատիւ տալուն սրբոց մարմինը տրուելու պատիւ օրինակ կը բերէ նէ՝ լսկ օրինակ մըն է . չափ չէ . անկեց աւելի պատուց արժանի չէ ըստ չէ . քայլի նոյն սուրբ հայրապետք քիչ մը վարդ կ'ըսէ .

ուայ , և վկայ , և Վասուծայ բարեկամոյ թէոդորետոսն ։ Նեսոտրի կուսակից էր . սուրբ կուսին Վասուծամածին ըսել չէր ուղեր : Ժիւրէօ կարծեց որ այս կողմէն իրեն և ուրիշ նորադանդաւութեամբն է որ կը գրեմ) . ո ասկայն իր մասացը և զգայութեամուց կողմանէ մեծ պատուց արժանի է , առջերուն մարդիներուն պէս . և ուրիշ ինչ որ կրնամ ըսել իրեն գովութեամբ համար ու ամառնական յարդանօք պատուելու իրեն գոված ըլլան , անոր համար գաղղիական ըլլագրոց մէկան մէջ ասոր վրայօք երկու նամակ հրատարական գտնելով մենք ալ մեր այս ըլլագրիս մէջը հրատարակելուց յիշակ կը բերէ նէ՝ լսկ օրինակ մըն է . չափ չէ . անկեց աւելի պատուց արժանի չէ ըստ չէ . քայլի նոյն սուրբ հայրապետք քիչ մը վարդ կ'ըսէ :

ՄՈՌ ՄՈՎԵՆԵՐՈՒՆ ՎԲԱՑ ՆԱՍԱԿԱԿ ԱՅ

1. Քրագիրս կարդացողները կը յիշեն որ՝ սոյն լսագրս 40. 43. 47. 52 և 61 թիւերով հրատարակուած բանախրականներուն մէջ մօնմօններուն յիշատակ մը եղած է : Դուցէ այն ատենէն այս մօնմօններուն վրայ աւելի բնդարձակ տեղեկութեան փափառղներ եղած ըլլան , անոր համար գաղղիական ըլլագրոց մէկան մէջ ասոր վրայօք երկու նամակ հրատարական գտնելով մենք ալ մեր այս ըլլագրիս մէջը հրատարակելուց յիշակ կը բերէ նէ՝ լսկ օրինակ մըն է . չափ չէ . անկեց աւելի պատուց արժանի չէ ըստ չէ . քայլի նոյն սուրբ հայրապետք քիչ մը վարդ կ'ըսէ :

ՄՈՌ ՄՈՎԵՆԵՐՈՒՆ ՎԲԱՑ ՆԱՍԱԿԱԿ ԱՅ

14 յունի . 1851.

1. Կամակը քանի մը նախաշաւիլ տեղեկութիւններ տալէն ետքը , որով կը ցաւի ներկայ դարսու վրայ որ մէկ մարդ մը ինչ ինելքի դէմ բան ըսէ ալ նէ՝ իրեն կուսակից կրնայ դանել , խօսք ասանի կը շարունակի :

“ 1830ին ատենները Սբաւլտինի անուն բրոթէստան քարոզիչը մը , որուն ժողովսրբէ՝ ինչպէս որ կ'երեւի , ան գործ կենալու շատկէի ժամանակ կը շնորհէին , իրերէ զրուանք մէկ պատմական առասպէլ (ո.օման հարդօրիք) մը շնելու ձեռք զարկաւ , Սմերիկայի ցամաքին նախկին ժողովսրպէց վրայ : Այս ձեռագրի բարակ մը տակարգիչը մը տրաված էր , և ապանելու ալ մօտ էր , որ հեղինակին մահը վրայ գալով արգելու առաւ : Բայց ապարանին դարձաւոր ներուն մէկը Ույալը (Ույկոսն) անուն՝ ասոր օրինակ դաղսուկ մը առաւ . բնագրիը կորսրնցուց . և երբոր ամեն բան մուցուեցաւ՝ Շօէ Օմայթ անուն մէկու մը հետք ինչպէս ուղարկուած է Սատուծմէ , իրեւ իրեն խորհուրդները գործադրելու մէկ գործ մը :

“ 1833ին ատենները Սբաւլտինի անուն բրոթէստան քարոզիչը մը , որուն ժողովսրբէ՝ ինչպէս որ կ'երեւի , ան գործ կենալու շատկէի ժամանակ կը շնորհէին , իրերէ զրուանք մէկ պատմական առասպէլ (ո.օման հարդօրիք) մը շնելու ձեռք զարկաւ , Սմերիկայի ցամաքին նախկին ժողովսրպէց վրայ : Այս ձեռագրի բարակ էր : Արանին եղական գրերով լեցուներ էր . և ամենը մէկ անշակել ժամանակ համար մը կ'երեւ անրակալ (հալիսայով) որ թիւթեղներուն մէջնէն անցնելով ամենը իրար կը կապէին : Հասորին մէկ մասը կիրաներով գոցուած էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո՞ւցէն կոռմիմ (կամ թումմիմ) կ'ըսէն : Այս ասոնք երկու հատ թափանցիք քարեր են մէկ մէկ ակինակապիմի (թաշ էլլիյի) մէջ առած . և պէտք էր ասոնք պատմի վրայ գնել : Այս ո՞րիմ է համար միջնիմի միջնորդութիւնը կուտական գործիք էր . և ամենը մէկէն յայտնի նշաններ շատ ունէր հին ըլլալու : Այս գրքիս հետ մէկ հետաքրքրական գործիք մըն ալ կար , որ հիները ո